

TRILÓGIA

MÉREY KATALIN

ÜDVÖZÍTŐ VÉGZET

*Szívárvány havasán felnőtt liliomszál,
Nem szereti helyét, el akar bujdosni.
(Magyar népdal)*

VAJON?

Nem tudom, mire gondolt pontosan az anyám, amikor ájtatos arccal, sokatmondó félmosollyal, lemondóan és kissé mártírkodva mondogatta, hogy mindenki fölfigyeljen rá: csak békesség és egy kis nyugalom volna, nyugalom, nyugalom . . .

Nem tudom, mire emlékezett az első világháborúból, mert akkor úgy nyolc–tíz éves lehetett, és nem tudom, hogy élte meg a másodikat, mert mindig másképp beszélt róla. Fiatalasszony volt akkor és terhes, amikor a húgom született, a körülöttünk élők meg az odasereglettek a fölszabadulás szívárványos eufóriájában mind a ránk tört szabadságról neveztek el újszülött fiaikat és lányaikat.

Nem tudom azt sem, hogy nyolcvannyolc évesen ezeket a legújabb békétleneket értette-e, ezeket a testvér- meg nem testvérháborúkat fölfogta-e, hogyan és mennyire, de az biztos, hogy a mártírosan áhított nyugalomát nem kapta meg soha, még a temetésekor is robbant a látóhatár, dörgött az ég alja. Békéje és nyugalma, ha úgy vesszük, a sírjában sincs.

Nem ő az egyedüli. Persze, hogy nem ő, bár neki az az egy élete volt. Európának ebben a csücskében már húsz békés év is ajándék, pedig az embereknek itt is csak egyetlenegy életük van, akárhogy bánik és bánik is el velük a történelem.

A nagyhatalmak ajándéka átkos örökség. Évszázadok óta háborússá tesz egész generációkat. Nemzedékek válnak miatta földönfutóvá vagy kényszerülnek még a kontinentet is elhagyni, amelyen születtek.

Ősivé ködösített, hagyományossá misztifikált erő van, hat és munkálkodik; pusztít, rombol és kábít. Ha épít, falakat épít, ha alkot, határokat alkot, nem nézi hol, hova húzza őket; legszívesebben vonalzóval tenné, mint Amerikában. Vannak hívei és szószólói, csatlósai, talpnyalói és bérencei: grófok, bárók és válogatott cigánylegények, mindenkori túllihégők, akik mindig ott vannak, ahol folyik a sárga lé. Nélkülük nem volna uralkodás, kiapadnának a zsarnok erői. Úr és uszályhordozó azonban egy követ fúj, miattuk hallgatnak a múzsák, miattuk keveredünk korpa közé, üvöltünk együtt a farkasokkal; miattuk szoktuk meg a cirkuszt és elégszünk meg kenyérrel, ők veszítenek össze, hogy uralkodhasanak, miattuk születnek újjá a Jupiterek és az igába fogott jámbor ökrök.

Miattuk lesznek a bombák, miattuk születnek a háborús naplók, miattuk vannak hűek és hűtlenek, előre megmondók és kivárva utóbb helyezkedők; olyanok, akik mindent tudtak és olyanok, akik semmit sem tudtak, akik biztosra mentek, és akik semmire sem mentek, mert eszköz voltak csupán, holt eszköz. Ezeknek jutott a fonákja, ezek kapták a behívókat, ezeket vezényelték aknamezőre, rángatták ki a kórházi ágyból, küldték haza plombált koporsóban; ezek haltak meg, patkoltak el, nyúvadtak ki, haraptak fűbe, pusztultak el és múltak ki, mert nem volt gyógyszer, nem volt rend, nem volt béke, nem volt nyugalom.

Ez az erő atavisztikus, osztódással szaporodik, játszik velünk, híreket harsog, győzelmet hazudik és vereséget költ, névtelenségbe takarózva falfirkán közli akaratát, diktálja az erőszakot, kizsákmányolást sugall; szolgálást, kiszolgálást, kiszolgáltatottságot hirdet, és sorra szedi áldozatait. Megteremtette a kényszer tökéletes hierarchiáját. Egyenruha, egyenember, egyengondolat, egyenhit, egyenszellem.

Eljön-e egyszer az idő?

Lesz-e idő, hogy nemet mondunk? Lesz-e, hogy az ember nemet mond akkor is, ha belepusztul? Amikor, ha belepusztul is, nemet mond a csendes megadásnak, a cinkos némaságnak, az éji vadnak, a cirkusznak,

a dögkeselyűknek, az uszítóknak és az uszításnak, minden ártó erőnek. Hagyományosnak is, hagyománytalannak is.

Vajon nemet mondunk-e végre? És ez a kikínlódott, keserves nem elsöpörhet-e mindent?

Elkövetkezik-e vajon, hogy nem lesznek kicsik és nagyok, egyenlők és egyenlőbbek? Lesz-e vajon, hogy az ember nem fog háborúban szülni és születni, bombák között élni, robbanások között meghalni?

Eljön-e vajon az idő, amikor temetéskor a lélekharangot fogják meghúzni, nem a kioldót, amikor a legeslegjelentéktelenebbek is megkapják a maguk békéjét és nyugalját, mert sem Istennek, sem embernek nem lesznek kiválasztottjai? Sem népei, sem népe.

NEM JÓ

*Ajánlás (itt most az édesapám neve
következik) ferde kis mosollyal*

Jó volt. Egy ideig jó volt. Jó volt hinni és elhinni (itt most az következik, kinek mi volt jó).

Most nem jó. Nem jó a várakozás és az, hogy még mindig nincs semmi sem ott, ahol lennie kell. Az sem jó, hogy így gondolom.

Legyen vége már! Vagy így, vagy úgy.

Legyen vége. Nyugodjon meg a folyó, simuljanak el a hullámok, hogy megtisztuljon a víz, leülepedjen a mocsok, eltompuljanak az élek, a jobb jobbra, a bal balra kerüljön. Legyen a színe színe, a visszája visszája. A háborút ne nevezzük békének, a föláldozottat önkéntesnek. A katona legyen katona, a front front, a temetők maradjanak csak temetők. Aki szeret, szeressen, és ne legyenek többé gyűlölők és gyűlölködők, fari-zeusok, képmutatók és hazugok.

Nem jó várni és túrni. Túrni a haszonhúzást, a zavarosban halászást, az árulást és a meghazudtolást. Nem jó végignézni és hagyni, hogy a rosszat a jó köntösébe burkolják, hogy a sötétséget világosságnak nevezzék, az éjszakát nappalnak hívják. Nem jó túrni, hogy a gyilkosokat hősnak tüntessék föl, hogy farkcsóválókat szabadságharcosok helyébe állítsanak, mondvacsinált célokat követendőnek nyilvánítsanak, mímelt hazafiságot igaznak kiáltssanak ki.

Nem jó várni és tudni, hogy nincsenek csodák.

Nem jók a taposóaknák, nem jók a levegőbe repülő házak. Nem jó a robbanás és a robbantás, nem jó a háború, és semmi sem jó, ami belőle ered, tőle származik, vele összefügg. Nem jó sem a harc, sem a csatátér, nem jó a katonaság és nem jó a hősi halál. A támadás sem jó és a védekezés sem, mert védekezni kényszer. Nem jó a propaganda, mert mindent elönt, bennünk van és körülvesz minket, betemet és megfojt.

Nem jó a kétszínűség, és nem jók az álszentek.

Nem jó köpönyeget fordítani, nem jó átesni a ló másik oldalára, nem jó a rúd elé szaladni, és nem jó, ha az embernek két vasat kell tartania a tűzben. Nem jó nyereszkedők, ügyeskedők, napos oldalon sütkérezők között lenni.

Nem jó a hierarchia, a háborús pedig még rosszabb. Nem jó az öntörvényűség, az önbíráskodás és az önközpontúság. Nem jó a békaperspektíva, és nem jó a köldöknézés.

Nem jó az igénytelenség. Nem jó gyöngébbnek lenni, és nem jó okosabbnak lenni. Nem jó, ha az egyik ember kevesebb, mint a másik.

Nem jó kisebbségben lenni, és nem jó keresni az ember helyét a nap alatt. Nem jó rimánkodni azért, ami kijár, könyörögni azért, ami megillet. Nem jó kunyerálni, nem jó önigazolóan dadogva bizonygatni. Nem jó felejtetni a városneveket, féltetni az ikes ragozást, nem jó -suk-süközni, és nem jó -juk-jüközni; nem jó csézni és dzsézni, nem jó lesszt írni, nem jó (itt most az következik, kinek mi nem jó).

Nem jó igent mondani, ha nemet kellene.

Nem jó temetni. Se embert, se álmot, se emléket, se anyanyelvet, és nem jó így NEM JÓKBAN megfogalmazva élni.

LÉNYEGEM

Tulajdonképpen nem bánom, hogy így alakult, hogy látogató lettem, hiszen születésem óta vendég vagyok.

Ez nem sovány vigasz, belenyugvás, engedelmes elfogadása annak, ami van s amiről azt mondják szükség- és törvényszerű. Nem savanyú a szőlőféle önáltatás, hanem lényeg.

Lényegem, hogy kinti vagyok. Kívülálló, pontosabban kiállított. Olyan kintlevő vagyok, aki bent van, mert bele és benne született. Nem

vendégként, hanem vendégnek születtem. Ez a nyelvileg árnyalatnyi, alig látszó különbség meghatároz és alárendel. Születésem óta és születésemnél fogva. Most, hogy fölismertem, elviselhető, bár gyötrelmes mindhalálíg.

Beleszülettem egy létbe, amellyel azonos vagyok, de rajta kívül. Egy vagyok valamivel, amin kívül rekedtem. A baszkok megértik és az indiánok, akik már nem is vannak. Megértik a csecsenek is és a . . . , és . . . és . . . Nagyon sokan vannak még, akik megértik, de akármilyen sokan vannak is, kívülre kerültek, kisebbségbe, nem hallatszik messzire a szavuk.

Kisebbségben lenni. Kimaradni valamiből. Sok mindemből . . .

Ez nem nyavalygás, nem önkínzás, bár mindig ide jutok. Természetes, hogy az ember keresi a helyét a nap alatt, bár nem jó. Az is természetes, hogy az övéit keresi, mert nem pusztán valakihez akar tartozni, hanem az övéihez, a sajátjaihoz. Nem adhat mást, csak mi lényege.

Nem adhatok mást, csak mi lényegem, de szeretném tudni, nekem miért éppen ez lett a lényegem! Ez a kívülről beletartozás, ez a nem itt levő ittlét. Nem változtathatok rajta, nem tőlem függ. Örökké kívül leszek, holott beletartozom. Ez volna a másság? Vagy az egyik formája? Azért kerültem kívülre, mert más vagyok, vagy azért vagyok más, mert kívül maradtam. Ok-e a másság vagy következmény? Meddig lehet ezt így folytatni? Nekem két hazát adott végzetem, s én mindkettőből kihagyva mindkettőhöz tartozom.

„. . . édes Hazám fogadj szívedbe,
hadd legyek hűséges fiad!”

Gyónom a mindenható Istennek, és bevallom, hogy nem bánom. Most már nem bánom, hogy így lett, hogy így van. Így van.

Nem bánom a két hazát és azt sem, hogy ide, ebbe a vitatkozó, vitás és vitatható határos Európába születtem, hogy akkor születtem, amikor és annak, aminek. Nem bánom végül is, hogy ez a végzetem.

Ez a kéthazás hazátlanság, ez az eleve másság valami abszurd többletet sugároz. Nem tudom, hogy gazdag szegény vagyok-e vagy csak szegény gazdag, de számomra egyedül és csakis ez a kéthazásság az üdvözítő. Bizarr csoda: létező nem hazáim és nem létező hazáim rám sugározzák minden szépségüket, elfogadható és elfogadhatatlan többletes hiányu-

kat és hiányos többletüket. Lám, ez nyelvileg tökéletesen ábrázolható, bár játéknak tűnik.

Gyóonom a mindenható Istennek, és bevallom, hogy nem bánom ezt a sugárzást, sőt! Létszükségletem. Akkor se bánom, ha belehalok, mert a sugárzásba bele lehet halni. Olyanok is belehaltak, mint én, akiknek veleszületett életformájuk, létezési közegük ez a sugárfertőzöttség.

Életformám ez a rám zuhogó eggyé szaporodott kettős sugárzás, és most már nem bánom. Igaz, hogy örök vendég vagyok,

kívüllevő,
látogató,
nem idevaló,
nem ide tartozó,
kivetett,
kitaszított,
otthoni idegen
és más, de nem bánom.

Nem bánom se a két hazát, se az átültetett fákat, mert a kitépett gyökér kisarjad, a lenyesett ág kihajt. Nekem két hazát adott végzetem, vigyáznom kell, nehogy mindkettő elveszzen. Mert ha két haza kettős üdvösség, két elveszett haza maga a kettős kárhozat.